

С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінің **Ғылым жаршысы (пәнаралық) = Вестник науки** Казахского агротехнического университета им. С.Сейфуллина (**междисциплинарный**). - 2019. - №1 (100). - Б. 220-229

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОРГАНИКАЛЫҚ ӨНІМ ӨНДІРІСІН РЕТТЕУ САЛАСЫНДА НОРМАТИВТІК-ТЕХНИКАЛЫҚ ҚҰЖАТТАМАЛАРДЫҢ БАЛАМДЫЛЫҒЫН ТАНЫТУДЫ ЖЕТІЛДІРУ НЕГІЗДЕРІ

*Абсеитов Е.Т., т.ғ.к.,
Ермаханова Ф.Р., т.ғ.к.,
Алина А.Ж., магистр*

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Аннотация

Соңғы жылдары Қазақстанда органикалық өнім бағыты қарқынды даму үстінде. ФАО дүниежүзі бойынша ауылшаруашылық және азық-түлік ұйымының мәліметтерінде, елімізде халықаралық органикалық стандарттарға сәйкес 300 мың га ауылшаруашылық жерлері, 29 өндіруші мен 19 қайта өңдеуші ұйымдары сертификатталғандығы көрсетілген. Қазақстанда органикалық ауылшаруашылық өнімін өндіру мен сауда көлемінің өсуі органикалық ауылшаруашылығына қатысты талаптарды жасауға бағытталған ұлттық заңнаманың, сондай-ақ сәйкестікті растаудың ұйымдастырушылық және әдістемелік негізін құруының жандануымен бірге дамуда. Әдетте, ұлттық органикалық стандарттар мен техникалық регламенттер ұлттық немесе аймақтық жағдайларды ескеріле отырып әзірленеді және қабылданады. Ұлттық географиялық және агрономиялық жағдайлардың, мәдениет пен даму деңгейінің алуан түрлілігіне байланысты, органикалық өнім өндірісі мен қайта өңдеу стандарттарында, техникалық шарттарында болатын айырмашылықтардың болуы түсінікті және қабылданады. Дегенмен нормативтік құжаттаманың әр түрлілігі органикалық өнімнің айналысын қиындатады. Баламдылықты тану, яғни әртүрлі стандарттар немесе техникалық регламенттер ортақ мақсаттарға қол жеткізуге ықпал ете алатынын тану, халықаралық сауда келісімдерінде кеңінен қолданылады.

Бұл мақалада ұлттық органикалық стандарттардың халықаралық талаптар және нормалармен баламдылықты танудың өзектілігіне байланысты органикалық нарықтың көрсеткіштері келтірілді, Қазақстан Республикасының органикалық өнім өндірісі саласындағы нормативтік-техникалық базасына талдау жасалды, баламдылықты және өзара тануды қамтамасыз ететін әлеуетті механизмдер қарастырылды. Зерттеудің мақсаты ұлттық органикалық өнім өндірісі саласындағы заңнаманың, нормативтік құжаттардың баламдылығын тану бойынша ұсыныстар келтіру.

Кілттік сөздер: органикалық ауыл шаруашылығы, сәйкестікті растау, ұлттық стандарт, техникалық реттеу, баламдылықты тану, бағаламдылықты бағалау

Кіріспе

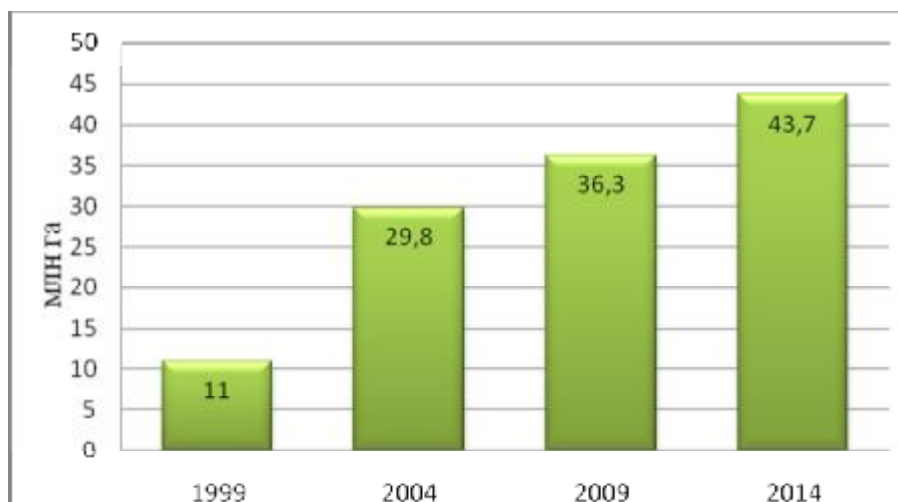
Органикалық тамақ өнімі – өзінің құрамында органикалық өнім өндіру қағидаларына сәйкес алынған тамақ ингредиенттерінің кемінде тоқсан бес пайызын қамтитын, түпкілікті өнімде қалған ингредиенттердің барынша көп құрамы барлық ингредиенттер массасының (ас тұзы мен суды қоспағанда) бес пайызынан аспайтын қайта өңделген тамақ өнімі[1].

Халықаралық тәжірибеде терминнің келесідей анықтамасы белгіленген: Органикалық (био өнім) – органикалық өндіріс талаптары мен стандарт талаптарына сай сәйкестігі расталған органикалық өндірісті жүргізу нәтижесінде алынған өнім[2].

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2016 жылғы 20 мамырдағы № 230 бұйрығысай органикалық өсімдік шаруашылығы минералды азотты

тыңайтқыштарды, өсуді синтетикалық реттегіштерді, синтетикалық бояуларды, полихлорид негізіндегі материалдарды, синтетикалық гербицидтерді, фунгицидтерді, инсектицидтерді және пестицидтерді қолданбай жүзеге асырылады.

Соңғы онжылдықта органикалық ауылшаруашылығы бұрын сонды болмаған экономикалық өрлеуді бастан кешіруде. Органикалық ауылшаруашылығын зерттеу институты (FiBL) және органикалық ауылшаруашылығы қозғалысының дүниежүзілік федерациясы (IFOAM) ұйымдарының мәлеметтері бойынша органикалық өндірісіне бөлінген жерлердің ауданы үнемі өсуде. 1 суретте көрсетілгендей 16 жылдың ішінде алқап көлемі 4 есеге артқан және 2014 жылы 43,7 млн.га құрады[3].

1- сурет. Дүниежүзі бойынша органикалық ауылшаруашылығына тартылған жер көлемінің динамикасы

Негізінде, органикалық өнімге деген сұраныстың артуы тұтынушылардың өнеркәсіптік ауылшаруашылығы өндірісі саласындағы этикалық қағидаларға салғырт қарау арқылы және жалпы қабылданған әдістермен өндірілген азық-түліктердің қауіпсіздігіне алаңдаушылықпен байланысты. Өз кезегінде, ауылшаруашылығы өнімдерін өндірушілер тұтынушылардың органикалық әдістермен өсірілген өнімдерге жоғары баға төлеуге дайын екендігін түсінді. Дүниежүзі бойынша барлығы 2,3 млн. органикалық өндірушілер сертификатталған, олардың төрттен үш бөлігі дамушы мемлекеттерде орналасқан, себебі бұл жайт өндірушілерге жоғары табысты жаңа нарықтарға шығуға мүмкіндік береді. Қазіргі кезде халықтың табысы шектелгендіктен, тұтынушылық сұраныс, негізінен, өнеркәсібі дамыған мемлекеттерде шоғырланған. Әдетте, органикалық өнімдердің бағасы дәстүрлі өнімдерден жоғары, себебі онда тек

өндіріс пен қайта өңдеуге кететін өнімнің өзіндік құнының жоғары болуынан ғана емес, сондай-ақ баға белгілеудің қоршаған ортаны қорғау, ауылдық мекендерді дамыту бойынша шараларды қолдану тәрізді жасырын параметрлері де ескерілетіндіктен. Бүгінгі таңда әлемдік органикалық өнімдерді сату нарығы Солтүстік Америка, Жапония, Еуропалық Кеңеспен ұсынылған. Сондықтан отандық органика өндірушілері нарыққа шығудың тиімді жоспарларын мұқият әзірлеп, өз өнімдерін сатуға ниетті мемлекеттерде мойындалатын стандарттар талаптарына сәйкес сертификатталуға ұмтылады. Жоғарыда айтылғанды ескере отырып, импорттаушы мемлекеттердің стандарттары мен жарияланған ұлттық стандарттардың баламдылығын тану арқылы ішкі және сыртқы тұтынушылардың отандық органикалық таңбалауға деген сенімін арттыруды қамтамасыз ету керек.

Зерттеу материалдары мен әдістемелері

Зерттеудің объектісі Қазақстан Республикасының органикалық өнімдерді өндіру туралы заңы, стандарттау саласындағы құжаттар, зерттеу бағдары бойынша нормативтік-техникалық әдебиет болып табылады.

Қазақстан Республикасында жасалған және ұлттық стандарттар талаптарына сәйкестікке расталу рәсімінен өту арқылы «органикалық» болып таңбаланған

өнімдердің әлемдік нарықтағы көлемін арттыруға әсер ететін факторлардың бірі ұлттық стандарттардың сенімділік деңгейі. Нормативтік-техникалық құжаттардың сенімділігін арттыруға мүмкіндік беретін баламдылықты тануды жетілдіру бойынша ұсыныстарды әзірлеу.

Қазақстан органикалық ауыл шаруашылығын отандық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігін арттыру және

экспорттық әлеуетін арттырудың ең перспективті құралдарының бірі ретінде қарастырады. Органикалық өнімдерді өндіру айтарлықтай:

- әлеуметтік (ауылды мекендердегі халықтың арасында жұмысқа орналасу мүмкіндігінің өсуі);

- экономикалық (жерді игеру бойынша да, нарық көлемі бойынша да, соңғы онжылда органикалық өнім сатылымының өсу қарқыны

шамамен 20-25% деңгейінде өсіп отырды);

- экологиялық (топырақты өңдеу мен пестицидтерді, гербицидтерді және синтетикалық тыңайтқыштарды қолдануды шектеу, биоалуан түрлілікті сақтау, тұрақты дамуды қамтамасыз ету, шөлейттенуге қарсы әрекеттер қолдану) артықшылықтарға ие[4].

1-кесте - Қазақстан Республикасының органикалық өнім өндірісінің айналымын реттеудің нормативтік-құқықтық жүйесі

Халықаралық құжаттар және нормативтік құқықтық құжаттар	Алиментариус Кодексі «Органикалық тамақ өнімдерін өндіру, қайта өңдеу, таңбалау және өткізу бойынша басшылық талаптар» (GL 32-1999) IFOAM органикалық өндіріс және қайта өңдеу жүйесіне арналған нормативтік талаптар NOP USDA - АҚШ Ұлттық органика бағдарламасының талаптары Еуропалық регламент 834/2007 экологиялық өндіріс пен экологиялық өнімді таңбалау жайлы Еуропалық регламент 889/2008 Еуропалық Одақ Кеңесінің 834/2007 директивасын орындау талаптары, таңбалау, органикалық өндірісті бақылау GB/T19630-2005 органикалық өндіріс саласындағы ҚХР стандарты ГОСТ ISO/IEC 17065-2013 «Сәйкестікті бағалау. Өнім, қызмет және үрдістерді сертификаттау бойынша органдарға қойылатын талаптар
ҚР арнайы Заңы	2015 жылдың 27 қарашасындағы «Органикалық өнімдерді өндіру туралы» ҚР Заңы
Ұлттық стандарттар	ҚР СТ 3109-2017 Органикалық өнім сәйкестігінің ұлттық белгісі. Органикалық өнімді таңбалауға техникалық талаптар және органикалық өнімді таңбалау тәртібі ҚР СТ 3110-2017. Органикалық өнімдердің сәйкестігін растау жөніндегі органдарға қойылатын талаптар. ҚР СТ 3111-2017. Органикалық өнім. Өндіріс үрдісіне қойылатын талаптар
Қосымша нормативтік-құқықтық актілер	«Органикалық өнім өндіру мен оның айналымы қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2016 жылғы 23 мамырдағы № 230 бұйрығы. Органикалық өнім өндіру саласындағы тәуекел дәрежесін бағалау өлшемшарттарын және тексеру парақтарын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2015 жылғы 28 желтоқсандағы № 15-05/1139 және Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 29 желтоқсандағы № 818 бірлескен бұйрығы;

	<p>«Органикалық өнім өндіру кезінде қолданылатын, рұқсат етілген құралдар тізімін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2016 жылғы 23 мамырдағы № 231 бұйрығы;</p> <p>«Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 8 шілдедегі Заңы;</p> <p>«Тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 21 шілдедегі Заңы;</p> <p>«Тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 4 мамырдағы Заңы;</p> <p>«Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 5 шілдедегі Кодексі.</p>
--	--

2015 жылдың 27 қарашасында Қазақстанда органикалық өнімді кепілдендіру жүйесін құруға бағытталған алғашқы қадамы жасалды, «Органикалық өнімдерді өндіру туралы» Заң қабылданды. Заң 2016 жылдың 2 маусымында күшіне енді. Сондай-ақ, Заң органикалық ауыл шаруашылығы ұғымын, мемлекеттік органдардың өкілеттіктерін, органикалық өнім өндірісінің қағидаларын, органикалық өндірушілерге мемлекеттік қолдау мен ынталандыру шараларын, сәйкестікті растаудың негізін анықтайды. Дегенмен, органикалық ауыл шаруашылығы саласындағы заңнама жалпы техникалық сипатқа ие. Оның мақсаты тұтынушылар мен өндірушілерді органикалық таңбалауды құқыққа қайшы яғни заңсыз пайдаланудан қорғау болып табылады. Өндіріске, сақтауға, тасымалдауға және сәйкестікті растауға қойылатын неғұрлым толыққанды талаптар ұлттық және халықаралық стандарттармен реттеледі.

Бүгінгі таңда елімізде 3 стандарт жасалған:

ҚР СТ 3109-2017.
Органикалық өнім. Органикалық

өнім сәйкестігінің ұлттық белгісі. Органикалық өнімді таңбалауға техникалық талаптар және оның тәртібі. Ұлттық стандарт 2018 жылдың 1 маусымынан Техникалық реттеу және метрология комитетінің төрағасының 2017 жылдың 5 желтоқсанындағы № 351-од бұйрығымен күшіне енді. Стандарт органикалық өнімді таңбалауға, органикалық құраушылардың пайыздық көлемін есептеуге, органикалық өнімнің сәйкестіктің ұлттық белгісіне қойылтын талаптарды анықтайды.

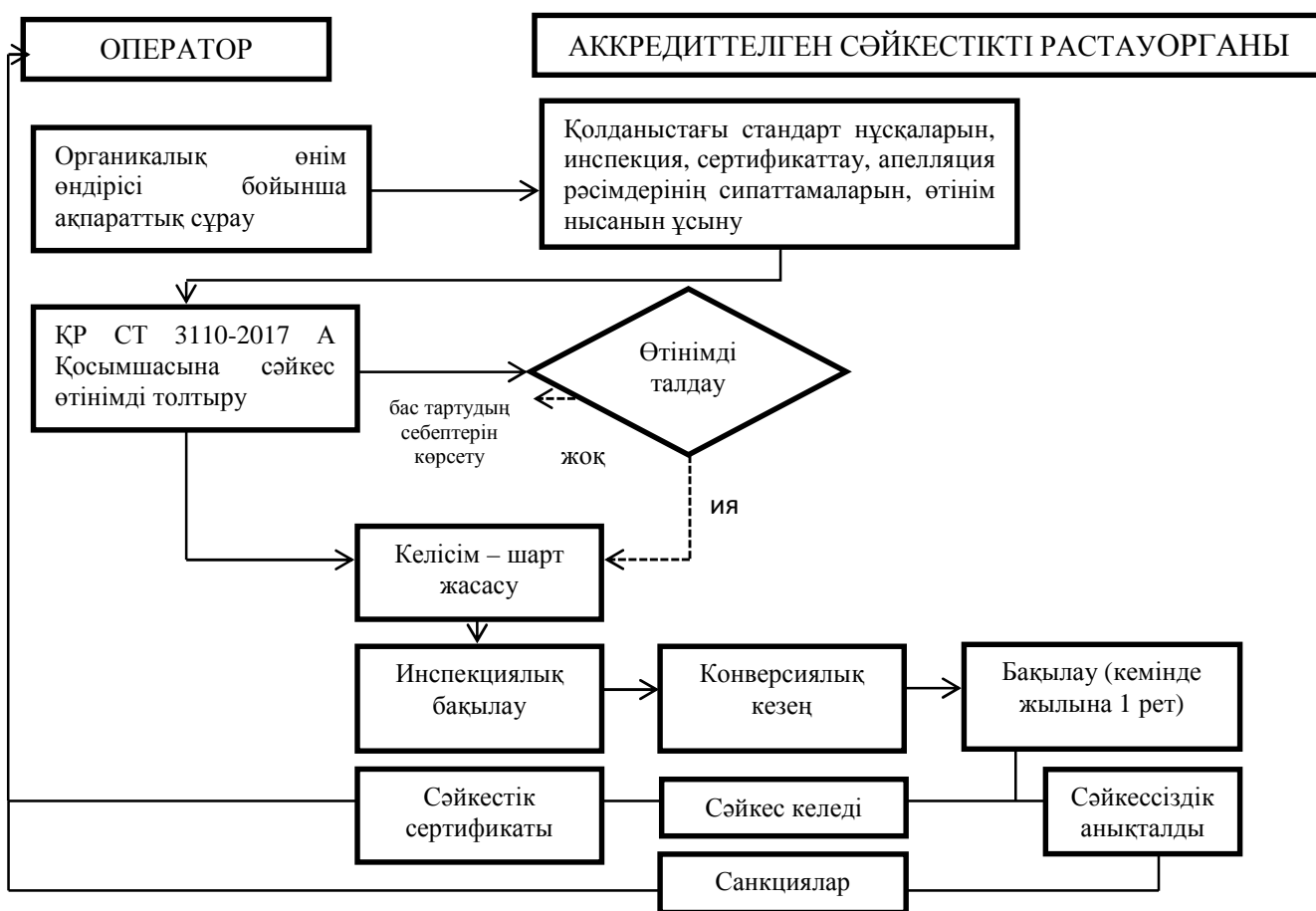
ҚР СТ 3110-2017.
Органикалық өнімдердің сәйкестігін растау жөніндегі органдарға қойылатын талаптар. Сертификаттау жөніндегі органға, сертификаттау саласына, сертификаттау жөніндегі органның сапа жүйесіне, құпиялылықты, құжаттаманы және құжаттарды бақылауды, инспекциялау рәсімін және сәйкестікті растауға өтінім беру тәртібін, сертификаттау рәсімін және сертификаттаудың арнайы талаптарын белгілейді.

ҚР СТ 3111-2017.
Органикалық өнімдер. Өндіріс процесіне қойылатын талаптар. Органикалық өнімдерді өңдеуге,

өсімдік шаруашылығы, жабайы өсетін мәдениеттерді жинау, саңырауқұлақтарды өсіру, мал мен құс шаруашылығы, аквамәдениет, ара шаруашылығы және ара шаруашылығы өнімдері, органикалық өнімді өңдеуге, қайта өңдеуге сапа менеджмент жүйесіне қойылатын талаптарды анықтайды[5]. 2015 жылдан 2018 жылға дейінгі кезеңде атқарылған мемлекеттің атқарған барлық іс-шаралары Қазақстан нарығында органикалық өнімдердің өндірісі мен айналымын реттеуге бағытталған[6].

ҚР СТ 3110-2017 және ҚР СТ 3111-2017 нормативтік құжаттары органикалық өндірістің сәйкестігін растау рәсімінің бірыңғай талаптарын құрайды (2-сурет). Органикалық өндірістің сәйкестігін растаудың ерекшелігі сәйкестік сертификаты түпкі өнімнің сапасына ғана емес, өндіріс барысында

қолданылған материалдарды, инфрақұрылымды, жабдықтарды бағалау арқылы беріледі. Сәйкестікті растау органы өндірістің барлық тізбегінде пайда болуы мүмкін тауекелдерді бақылап, тауекелдерді басқару әдістердің тиімділігіне мониторинг жасап тұрады. Сәйкестікті растау - ұзақ мерзімді күрделі рәсім, нәтижесінде өндіруші органикалық таңбалау құқығына ие болады. Сәйкестік таңбасы бұл тұтынушыны өнімнің құрамында гендік модификацияланған ағзалардың, пестицидтердің, улы химикаттардың болмауын ақпараттандырып тұратын белгі. Өнімді органика белгісімен таңбалағанда өнім құралатын ауылшаруашылық шикізатының өңделген орны, сондай-ақ органикалық ингредиенттердің пайыздық көрсеткіші беріледі [7].

2-сурет. ҚР СТ 3110-2017, ҚР СТ3111-2017 бойынша органикалық өндірістің сәйкестігін растау циклы

Органикалық өндіріс идеялары «Агробизнес-2020» салалық бағдарламасында да, оның орнына келген 2017-2021 жылдарға арналған агроөнеркәсіпті кешенді дамытудың Мемлекеттік бағдарламасында да көрініс тапқан. Атап айтқанда, осы заңның дамыту қажет нормаларының бірі: органикалық өнім өндірісін, айналымын, сәйкестігін растауды реттейтін стандарттарды халықаралық стандарттармен, талаптармен, әсіресе, Қазақстанның өнімін

стандарттарға сәйкестікті растаудан өтеді. Төменде келтірілген 2 кестеде 2014 жылы экспортталған органикалық өнімдердің тізімі және көлемі келтірілген.

2-кесте - Халықаралық стандарттарға сәйкестікке сертификатталған Қазақстанда шығарылған органикалық өнім

Дәнді дақылдар	Тонна
Жұмсақ бидай	14804,5
Соя	2060,8
Соя жомы	4848,6
Зығыр	2500
Тары	42
Бұршақ	300
Рапс	900
Дәрілік шөптер	300

2014 жылы Қазақстанда шығарылған және халықаралық стандарт талаптарына сәйкестікке сертификатталған органикалық өнімдердің жалпы экспорттың көлемі шамамен \$ 10 млн. АҚШ долл. құрады[9].

импорттаушы мемлекеттердің заңнамасымен баламдылығын тану[8].

Ескере кететін жайт, экспорттық компаниялардан алынған мәліметтерге сәйкес қазақстанда шығарылған органикалық өнімдер Ресей, Украина, Германия, Польша, Нидерланды және Италия мемлекеттеріне экспортталу барысында «органика» атауымен таңбалану мақсатында халықаралық

Қазақстандық органикалық өнімдерді экспорттау импорттаушы мемлекеттерде мойындалатын стандарт талаптарына сәйкес сертификатталады. Осылайша органикалық өнімді өндірушілер мақсатты нарыққа сәйкес

сертификатталуды көздейді, яғни еуропалық нарыққа экспортталу үшін ЕС 834/07 ережесінің шарттарына, ал солтүстік америка нарығына шығу үшін NOP (ұлттық органикалық бағдарлама) шарттарына сәйкестігі расталады. Сәйкестік сертификаты өндірушілерге өз өнімдерін шетелде «органикалық өнім» ретінде таңбалауға мүмкіндік береді. Бұл жағдай, ең алдымен, қазақстандық өндірушілерге тиімсіз. Олар тек инспекторлардың күнделікті тарифтерін ғана емес, сондай-ақ олардың шетелде тұруына байланысты тасымалдау шығындарын да төлейді. Егер де отандық органикалық өнімді өндіруші қазақстандық сәйкестікті растау органымен, импорттаушы мемлекетте баламдылығы мойындалмаған ұлттық стандарттардың талаптарына сәйкестігіне сертификатталатын болса, берілген өндірушіде келесідей мәселе шығады – импорттаушы мемлекеттермен қазақстандық нормативтерінің баламдылықты тану деңгейі. Осыған байланысты органикалық өндіріске қазақстандық стандарттардың сенімділігі маңызды фактор болып табылады.

Сондай-ақ IFOAM жүргізген зерттеу шеберінде Қазақстанға негізінен ұзақ мерзімді сақталатын органикалық өнімдері импортталады. Бөлшек сауда желілерінде жанғақ, дәнді дақылдар, кофе, шоколад, құрғақ жартылай фабрикаттар, сусындар, сироптар және т.б сияқты өнімдер кеңінен ұсынылған. Бөлшек сауда желілерінің аумағында импортталған органикалық

өнімдердің жалпы көлемі 0,1% -дан аз. Дегенмен уақыт өте келе бұл көрсеткіш органикалық өнімдерге деген тұтынушылық сұраныстың артуына байланысты жоғарлайды. Шетелде тұтынушылық сұраныстың өсуін, ең алдымен, органикалық өнімдер нарығының жағдайы туралы жылдық есептер куәландырады. Қазақстанда органикалық өнімге деген сұраныстың артуының дәлелі ғаламтор арқылы органикалық өнімдер саудасының дамуы, мамандандырылған дүкендердің пайда болуы, сондай-ақ халық сауалнамаларынан алынған нәтижеорганикалық өнімді реттеу жүйесінің баламдылығын тану. Аталмыш канал түрлі мемлекеттердің құзыретті деп танылған органдарымен бекітіледі: бір мемлекеттің органикалық стандарттары импорттаушы мемлекеттердің стандарттарымен баламдылығы мойындалады. Стандарттардың және техникалық регламенттердің баламдылығы, әдетте, тараптардың нормативтік құжаттарын салыстыру, сондай-ақ баламдылықты тану туралы шешімді талдау және қабылдау үшін, ауытқушылықтар критерийлерін әзірлеу арқылы мойындалады.

Көп жақты келісімдер үшін әр тараптың техникалық шарттардың басқа тараптардың шарттарымен салыстыру күрделі, әрі тиімсіз. Сондықтан барлық тараптар пайдалана алатын бағалаудың негізін және ортақ рәсімді таңдау ыңғайлы. Түрлі құқықтық жүйелердің жағдайын бағалау үшін ортақ қорды пайдалануда қажеттілік бар. Нормативтік құжаттарға

жүргізілген теориялық талдау, стандарттарды, сәйкестікті бағалау рәсімдерін бірдейлендіруге бағытталған органикалық өндірістің кепілдік жүйесін дамыту мен қолдауға IFOAM жасаған құралдары қомақты әсерді тигізетіндігі көрсетті. IFOAM (органикалық ауылшаруашылығы қозғалысының халықаралық федерациясы) 100 мемлекеттен астам 700 ұйымды құрайды. Халықаралық конференциялар, жиылыстар және де басқа форумдардың арқасында IFOAM жүйелерді тануды жеңілдететін құрал COROS-ты (органикалық стандарттарға қойылатын жалпы мақсаттар мен талаптар) жасап шығарды. COROS, стандарттарды және техникалық регламенттердің баламдылығын тану құралы. Айта кету керек, IFOAM COROS рәсімінен өткен нормативтік құжаттарды стандарттар тобына қосады. IFOAM стандарттар тобы баламдылық негізінде органикалық болып танылған мемлекеттік және жеке стандарт жиынтығын құрайды және 2018 жылдың 1 қаңтарына 46 стандартты қамтыды [10]. Сонымен қатар IFOAM стандарт тобындағы нормативтік құжаттарды өз бірлестіктің мүше мемлекеттеріне

тануды ұсынады. Бұл эквиваленттің көп реттік бағалауы бойынша операциялық шығындарды азайтады. Егер де баламдылықты тану туралы толық консенсусқа қол жеткізуге мүмкіндік болмаса, кейбір ерекшеліктерді қарастыруға болады, мысалға, белгілі материалдарды қолдануға тыйым салу.

COROS бағалау және баламдылықты анықтау үшін 2 кестеде көрсетілген үлгіні ұсынады. Төменде келтірілген кесте матрицалық құралға негізделген. COROS мақсаты бағаланатын стандарттың базалық стандартпен салыстыру жолына шолу жасау. 2 кесте жекелеген талаптарды салыстыруға арналған болса да, үлгіні қайта тұжырымдалған талаптарды салыстыру үшін де бейімделуі мүмкін. Үлгіде ұсынылған бағандар негізгі жиынтықты құрайды. Қажет болған жағдайда үлгіге қосымша бағандарды қосуға болады. Бұл әрекет мақсаттарды және талаптарды өзгеру жайлы қосымша пікірлерді, сондай-ақ уақыттың өтуі бойынша стандарттардың немесе бағалаудағы өзгерістерді қадағалауға мүмкіндік береді.

3-кесте - COROS баламдылықты бағалау және шешімді қабылдау бойынша үлгі

Базалық стандарт пункттері	Базалық стандарттың тарауы - мақсаттар, - тараудың атауы - тармақша - негізгі талаптар - қосымша Заңнамалық мәтін (тараптардың жауапкершілігі және	Бағаланатын стандарт Базалық стандарттың мазмұнына сәйкес	Бағаланатын стандарттың пункттері	Оценка					Комиссия мүшесінің пікірі
				- баламды - баламды емес - қосымша - сәйкес тараудың болмауы - шешілмеді					
				Б	Б Е	Қ	С Т Б	Ш	

	т.с.с.)								
	Көрсетілген мақсаттар Био алуан түрлілікті қорғау және арттыру	Бағаланатын стандартпен салыстыру							Нақты талаптарға қойылған бағаларға негіздеме
2.	Тараудың атауы Органикалық эко жүйе	Бағаланатын стандартпен салыстыру							Нақты талаптарға қойылған бағаларға негіздеме
2.1	Тармақшалар: Экожүйені басқару	Бағаланатын стандартпен салыстыру							Нақты талаптарға қойылған бағаларға негіздеме
2.1.1	Негізгі талаптар: Өндірушілер топырақты жақсарту мен сақтау бойынша шараларды қолданады	Бағаланатын стандартпен салыстыру							Нақты талаптарға қойылған бағаларға негіздеме
		Бағаланатын стандартта бар қосымша талаптар							
	Бағаланатын стандарт талаптары немесе басқа да нормативтік, заңнамалық құжаттар Базалық құжат талаптарына баламды болып табылады ма?								Талаптардың баламдылық бағасының негіздемесі

Зерттеу нәтижелері және талдау

Экспортталатын қазақстандық органикалық өнімнің көлемін арттыру және саудадағы техникалық кедергілерді төмендету үшін ұлттық стандарттардың IFOAM Стандарт тобының тізіміндегі стандарттарға немесе регламенттерге баламдылығын тану қажет. Ұлттық стандарттардың баламдылығының мойындалу нәтижесінде IFOAM Стандарт тобының тізіміне кіру, нормативтік құжаттардың үздіксіз жетілуіне мүмкіндік береді. Өйткені IFOAM нормалары периодикалық түрде IFOAM халықаралық кеңесімен қарастырылып отырады. Ішкі тұтынушыларды жалған ақпараттан, ал ауылшаруашылық нарықты – фальсификатталған органикалық өнімнен қорғау, сондай-ақ таңбалауды алаяқтық

қолдануды болдырмау мақсатында елімізде Қазақстан нормативтік құжаттарына баламдылығы мойындалған мемлекеттердің тізілімін бекіту қажет. Мемлекеттік баламдылық тізіліміне еруге мүдделі мемлекеттердің нормативтік құжаттарына баламдылықты бағалау жөніндегі жұмыстарды жүргізетін сараптамалық топ құру қажет. Баламдылықты тануға мүдделі мемлекеттер өз заңнамаларын және нормативтік құжаттары Қазақстан заңнамасына және нормативтік құжаттарына баламдылығы сәйкес келетіндігін дәлелдейтін құжаттарды ұсынуға міндетті. Баламдылықты бағалау барысында Codex Alimentarius әдістемелік нұсқаулықтарды, сондай-ақ COROS баламдылықты бағалауды

қамтамасыз ету механизмін қолдануды ескерген жөн. Баламдылығы мойындалған мемлекеттерден импортталатын өнімдер сәйкестікті расталғанын куәландыратын, күзіретті органмен берілген, Қазақстан органикалық өнімнің қойылатын талаптарына баламдылығы мойындалған талаптарға сәйкестікті куәландыратын сертификатпен сүйемелдену керек.

Қорытынды. Ұлттық нормативтік құжаттардың IFOAM

стандарттар тобы тізіліміне ену стандарттар немесе техникалық регламенттерге тәуелсіз бағаны алуға, стандарттың және уәкілетті органдардың халықаралық беделін көбейтуге, органикалық стандарттарды әзірлеушілер халықаралық қоғамдастықтың мүшесі болуға, дүние жүзіндегі органикалық стандарттарды жетілдіруге бағытталған IFOAM жұмысына қатыса алуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1 Тамақ өнімдерінің қауіпсіздігі туралы Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 21 шілдедегі N 301 Заңы

2 Международная федерация движений экологического сельского хозяйства IFOAM [Электрон. ресурс],-год.- URL:<https://test.org.ua/usefulinfo/food/info/63>

3 Зеджианг Жу. Текущее состояние и тенденции развития органического сельского хозяйства в мире и Азии//Развитие органического сельского хозяйства в центральной Азии: Материалы международной конференции, Ташкент, Узбекистан,2018.- Б.4-18

4 МорджераЭ., БуллонКароК., Марин Дюран Г. Органическое сельское хозяйствоиправо.-Рим:Продовольственная и сельскохозяйственная организация объединенных наций, 2015. – 2 б.

5 Тимур Савин, Актуальность разработки стандартов. Госстандарт, 3 (69), 2017 жыл, 30-33 бет.

6 Бердибек К.Б., Системные проблемы, препятствующие развитию органического производства в Казахстане[Электрон.ресурс], URL:<http://www.kazakh-zerno.kz/novosti/agrarnye-novosti-kazakhstana/244659-sistemnye-problemy-prepyatstvuyushchie-razvitiyu-organicheskogo-proizvodstva-v-kazakhstane> (02.05.2018)

7 ҚР СТ 3109-2017. Органикалық өнім. Органикалық өнім сәйкестігінің ұлттық белгісі. Органикалық өнімді таңбалауға техникалық талаптар және оның тәртібі.

8 Григорук В.В., Казахстан-органик: медленно и неуверенно. [Электрон.ресурс],URL:<https://kazakh-zerno.kz/novosti/populyarnye-novosti/244895-kazakhstan-organik-medlenno-i-neuverenno> (14.05.2018)

9 Григорук В.В., Климов Е.В., Муминджанова Х. Развитие органического сельского хозяйства в мире и Казахстане.-Анкара: Продовольственная и сельскохозяйственная организация объединенных наций, 2016.-75 с.

10 IFOAM Органикалық стандарттар тобы. [Электрон.ресурс], URL:https://www.ifoam.bio/sites/default/files/familyframe_web_0.pdf

References

1 Zakon Respubliki Kazahstan ot 21 iyulya 2007 goda № 301-III «O bezopasnosti pishchevoi produkcii»

2 Mezhdunarodnaya federaciya dvizhenii ehkologicheskogo sel'skogo hozyaistva IFOAM [Elektron. resurs],-2018- URL:<https://test.org.ua/usefulinfo/food/info/63>

3 Zedzhiang ZHu. Tekushchee sostoyanie i tendencii razvitiya organicheskogo selskogo hozyaistva v mire i Azii//Razvitie organicheskogo sel'skogo hozyaistva v central'noi Azii: Materialy mezhdunarodnoi konferencii, Tashkent, Uzbekistan,2018.- В.4-18

4 Mordzhera E.H.,BullonKaro K., Marin Dyuran G. Organicheskoe sel'skoe hozyaistvo i pravo.-Rim: Prodovol'stvennaya i sel'skohozyajstvennaya organizaciya ob"edinennyh nacji, 2015. – 2 b.

5 Timur Savin, Aktual'nost' razrabotki standartov. Gosstandart, 3 (69), 2017 zhyl, 30-33 bet.

6 Berdibek K.B., Sistemnye problemy, prepyatstvuyushchie razvitiyu organicheskogo proizvodstva v Kazahstane [EHlektron. resurs], URL:<http://www.kazakh-zerno.kz/novosti/agrarnye-novosti-kazakhstana/244659-sistemnye-problemy-prepyatstvuyushchie-razvitiyu-organicheskogo-proizvodstva-v-kazahstane> (02.05.2018)

7 ST RK 3109-2017. Produkciya organicheskaya. Najional'nyi znak sootvetstviya organicheskoi produkcii. Tekhnicheskie trebovaniya i poryadok markirovaniya organicheskoi produkcii

8 Grigoruk V.V., Kazahstan-organik: medlenno i neuverenno. [EHlektron. resurs], <https://kazakh-zerno.kz/novosti/populyarnye-novosti/244895-kazahstan-organik-medlenno-i-neuverenno> (14.05.2018)

9 Grigoruk V.V., Klimov E.V., Mumindzhanova H. Razvitie organicheskogo sel'skogo hozyajstva v mire i Kazahstane.-Анкара: Prodovol'stvennayai sel'skohozyaistvennaya organizaciya ob"edinennyhnacii, 2016.-75 s.

10 Semeistvo Organicheskikh standartov IFOAM . [EHlektron. resurs], URL: https://www.ifoam.bio/sites/default/files/familyframe_web_0.pdf

**ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРИЗНАНИЯ
ЭКВИВАЛЕНТНОСТИ НОРМАТИВНО-ТЕХНИЧЕСКОЙ
ДОКУМЕНТАЦИИ В ОБЛАСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВА
ОРГАНИЧЕСКОЙ ПРОДУКЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

*Абseitов, Е.Т.к.т.н.,
Ермаханова Ф.Р.,к.т.н.,
Алина А.Ж.,магистр*

*Евразийский национальный университет им.Л.Н.Гумилева
010008, Казахстан, г.Астана, ул.Кажымукана 13, kakoz93@mail.ru*

Резюме

В Казахстане за последние несколько лет направление органических продуктов стремительно растет. Так по данным ФАО(Продовольственная и сельскохозяйственная организация)в стране сертифицировано на соответствие международным стандартам около 300 тыс. га сельскохозяйственных земель, 29 производителей и 19 перерабатывающих компаний. Рост производства органической сельскохозяйственной продукции в Казахстане и торговля ею сопровождается активизацией национального законодательства, направленного на выработку требования к органическому сельскому хозяйству и на создание организационной и методической основы сертификации. Национальные органические стандарты и технические регламенты, как правило, разрабатываются и принимаются с учетом национальных или региональных условий. В связи с глобальным разнообразием национальных географических и агрономических условий, культур и уровней развития, различия в технических условиях и стандартах органического производства и переработки часто оправданы и могут быть приняты. В то же время разнообразие нормативной документации часто затрудняет передвижения органической продукции. Признание эквивалентности, то есть признание того, что различные стандарты или технические регламенты могут способствовать достижению общих целей, является широко применимым в международных торговых соглашениях.

В связи с актуальностью признания эквивалентности национальных органических стандартов с международными требованиями и нормами, рассмотрены показатели органического рынка, проведен анализ нормативно-технической базы в сфере органического производства в Республике Казахстан, приведены потенциальные механизмы, обеспечивающие эквивалентность и взаимное признание. Цель исследования привести предложения по проведению признания и оценки эквивалентности нормативно-технической документации регулирующей органическое производство.

Ключевые слова: органическое сельское хозяйство, подтверждение соответствия, национальный стандарт, признание эквивалентности, оценка эквивалентности

**BASES OF IMPROVING THE RECOGNITION OF THE
EQUIVALENCE OF NORMATIVE AND TECHNICAL DOCUMENTATION**

IN THE AREA OF REGULATING THE PRODUCTION OF ORGANIC PRODUCTS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abseitov E.N., candidate of Technical Sciences
Ermahanova F.R., candidate of Technical Sciences,
Alina A.ZH., master
Eurasian National University named after LN Gumilev
010008, Kazakhstan, Astana, 13 Kazhimukan St., kakoz93@mail.ru

Summary

In Kazakhstan the direction of organic products is growing rapidly. According to FAO, about 300 thousand hectares, 29 producers and 19 processing companies were certified in compliance with international standards. The growth of organic market in Kazakhstan is accompanied by the intensification of national lawmaking aimed at developing the demand for organic agriculture, creating an organizational, methodological basis. Documentation is developed and adopted taking into account national or regional conditions. Due to the global diversity of national geographical, agronomic, differences in technical conditions, standards of organic production, processing are justified and can be accepted. However, the diversity of regulatory documentation often hinders the movement of organic products. The recognition of equivalence- the recognition that different standards can contribute to the achievement of common goals, is applicable in international trade.

Due to the urgency of the recognition of the equivalence of national standards with international requirements, the indicators of the organic market were reviewed, an analysis of the regulatory and technical basis in the sphere of organic production in Kazakhstan was conducted, and potential mechanisms providing equivalence and mutual recognition were presented. The purpose of the study is to bring proposals for the recognition and assessment of the equivalence.

Keywords: organic agriculture, conformity assessment, national standard, recognition of equivalence, equivalence assessment